

Valg av forlikrådsmedlemmer våren/høsten 2016 - orientering om gjeldende regelverk

Etter høstens kommunevalg skal det avholdes valg av forlikrådsmedlemmer. Det orienteres i det følgende om reglene og oppgavene til kommunene og Fylkesmannen i den forbindelse.

Domstolsloven § 27 - Forlikrådets sammensetning m.m:

Om **sammensetningen** av forlikrådene bestemmer domstolloven § 27 første til syvende ledd:

”I hver kommune skal det være et forlikråd.

Forlikrådet skal ha **tre medlemmer og like mange varamedlemmer**. Blant medlemmene og blant varamedlemmene skal det være både **kvinner og menn**. Varamedlemmene tilkalles i den rekkefølge oppnevningen viser.

Kommunestyret velger et av medlemmene til **formann**. Har denne forfall, trer den av de andre som er nevnt først i oppnevningen og som kan gjøre tjeneste, i dennes sted.

Med samtykke fra departementet kan kommunestyret fastsette at forlikrådet skal **ha to eller flere avdelinger**. Hver avdeling velges etter annet og tredje ledd. Den ene formannen velges som leder for domstolen. Den andre formannen, eller de andre formennene i den rekkefølge kommunen har fastsatt, er lederens stedfortreder som leder for domstolen.

Arbeids-, skyss- og kostgodtgjørelse til medlemmene og varamedlemmene fastsettes i samsvar med forskrift gitt av Kongen. For bestemte kommuner kan departementet fastsette at formannen og i tilfelle også de øvrige medlemmene skal ha et midlertidig tilsettingsforhold etter tjenestemannsloven.

I lensmannsdistrikter er lensmannen sekretariat for forlikrådet. I namsfogddistrikter er namsfogden sekretariat. I politistasjonsdistrikter med sivile rettspleieoppgaver er politistasjonen sekretariat. Kongen kan ved forskrift gi regler om forholdet mellom forlikrådet og sekretariatet.

Kommuner som har samme sekretariat for forlikrådet og dessuten ligger i samme domssogn, kan med tilslutning av minst 2/3 av hver av kommunestyrenes medlemmer beslutte å ha felles forlikråd dersom kommunene samtidig er enige om hvor mange medlemmer og varamedlemmer hver kommune skal velge, og om hvordan det skal sikres at det blant både medlemmene og varamedlemmene er både kvinner og menn. Felles forlikråd kan opprettes uavhengig av funksjonsperioden etter § 57.”

Vilkår som må være oppfylt for å kunne velges til forlikrådsmedlem:

Domstolloven § 53:

Forlikrådsmedlemmer er dommere, og domstolloven § 53 gjelder derfor også for dem.

Etter bestemmelsen er det krav til at forliksrådsmedlemmer må være:

- **norske statsborgere – menn eller kvinner**
- **som er vederheftige**
- **som ikke er fradømt stemmerett i offentlige anliggender.**

Domstollovens § 56:

Domstollovens § 56 oppstiller i tillegg visse vilkår for å kunne velges som forliksrådsmedlem.

- Vedkommende må **ha fylt 25 år.**
- Vedkommende må **være under 70 år** ved valgperiodens start, jf. § 70 nr.
- Som forliksrådsmedlemmer skal bare velges personer som ansees **særskilt egnet** til oppgaven, og som beherske norsk skriftlig og muntlig godt.

(I kravet til norskkunnskaper ligger at den som velges, må kunne lese, skrive og snakke norsk godt, Ot. prp. 22, s. 88. Kravet til norskkunnskaper etter denne bestemmelsen er mer omfattende enn kravet om tilstrekkelige norskkunnskaper etter § 70 første ledd for lagrettemedlemmer og meddommere.)

Av § 56 følger det også at personer som ikke er bosatt i kommunen kan nekte å ta i mot valg.

Etter domstolloven § 56 første ledd annet punktum **gjelder domstolloven § 71 til § 74 tilsvarende** for forliksrådsmedlemmer. Dette innebærer at de som er utelukket for valg som lekdommere, heller ikke kan velges som forliksrådsmedlemmer.

Bestemmelsene i **domstolsloven § 71**, angir hvem som vil være utelukket til vervet pga. stilling:

”Utelukket på grunn av stilling er:

1. Stortingets representanter og vararepresentanter
2. statsrådets medlemmer, statssekretærer, statsrådenes personlige politiske rådgivere og ansatte ved Statsministerens kontor
3. fylkesmenn og assisterende fylkesmenn
4. utnevnte og konstituerte dommere og ansatte ved domstolene
5. ansatte ved påtalemyndigheten, i politiet og kriminalomsorgen
6. ansatte i Justisdepartementet, Politidirektoratet og Domstoladministrasjonen og dens styre
7. ansatte og studenter ved Politihøgskolen og Fengselsskolen

8. praktiserende advokater og advokatfullmektiger
 9. kommunens administrasjonssjef (medlemmene av kommunerådet i kommuner med et parlamentarisk styringssystem) og andre kommunale tjenestemenn som tar direkte del i forberedelsen eller gjennomføringen av valget.”
- § 72 nr. 9 utelukker fra valg *i den kommunen* vedkommende er ansatt i, ikke fra tilsvarende valg i andre kommuner.
 - Uttrykket ”*tar direkte del i*” gjelder alle typer arbeid, også utførelse av teknisk pregede oppgaver.

Bestemmelsene i **domstolsloven § 72**, angir hvem som vil være utelukket til vervet pga. vandel:

”Utelukket fra valg på grunn av vandel er:

1. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mer enn ett år
2. den som er idømt forvaring eller særreaksjoner etter straffeloven §§ 39 - 39c
3. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i ett år eller mindre, og det ved valgperiodens start er mindre enn 15 år siden dommen var rettskraftig
4. den som er idømt betinget fengselsstraff, og det ved valgperiodens start er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig
5. den som er idømt eller har vedtatt bøtestraff for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved valgperiodens start er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig etter vedtakelsen
6. den som har fått betinget påtaleunntatelse eller domsutsettelse for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved valgperiodens start er mindre enn 10 år siden avgjørelsen var rettskraftig
Dom på samfunnsstraff medfører utelukkelse etter første ledd nr. 1 eller 3, avhengig av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg etter første ledd.”

Dom på samfunnsstraff medfører utelukkelse etter første ledd nr. 1 eller 3, avhengig av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg etter 1. ledd.

(Bestemmelsen innebærer at ikke bare straffens *art*, men også straffens *lengde* er av betydning for hvor lenge en person er utelukket fra valg som forliksrådsmedlem.)

Etter domstolloven **§ 73** er det **kommunen** som skal kontrollere at ingen velges i strid med § 71 og § 72.

- I praksis vil den nødvendige informasjonen måtte innhentes dels gjennom kontakt med den enkelte kandidat og dels ved forespørsel til strafferegisteret eller politiet. Ved henvendelser om vandel bør kommunene legge vekt på at det ikke skal innhentes mer informasjon *enn det som er nødvendig* for å avklare om personen er valgbar etter § 72.

Etter domstolsloven § 74 kan en person kreve seg **fritatt fra valg** dersom helsetilstand eller andre særlige grunner tilsier det, eller vedkommende har vært medlem av forliksrådet i to perioder tidligere.

For øvrig er det ingen formelle begrensninger for hvem som kan velges som forliksrådsmedlem. Det er således adgang til å velge jurister utover de begrensningene som følger av § 71. Ansatte ved kommuneadministrasjonen som ikke tar direkte del i forberedelsen eller gjennomføringen av valget kan også velges.

Fylkesmannen vil fremheve at forliksrådene i vår rettergangsordning har en viktig og krevende oppgave. For at de skal kunne løse oppgaven, er det derfor nødvendig at det som forliksrådsmedlemmer **bare velges personer som i ethvert henseende er skikket for vervet.**

Kommunen bør oppfordre de valgte til å delta på kurs som arrangeres for forliksrådsmedlemmer. Dette vil gjøre dem bedre i stand til å ivareta forliksrådets oppgaver på en god måte. Slike kurs arrangeres årlig av Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn.

Fylkesmannen finner grunn til å understreke at valg av forliksråd **ikke er et valg av politisk råd eller utvalg**, og at en ved valget tar hensyn til **personlige forutsetninger og egenskaper** hos dem som blir valgt.

Videre er det viktig å **bevare kontinuiteten** i forliksrådet. Kommunestyret bør være tilbakeholden med å skifte ut hele forliksrådet på en gang

Fremgangsmåten ved valget:

Det følger av **domstolsloven § 57** at «Forliksrådsmedlemmer med varamedlemmer velges av kommunestyret selv. «

(Formuleringen er benyttet for å klargjøre at selve valget ikke kan skje andre steder enn i kommunestyret/bystyret.)

Valget foregår innen 15. oktober *året etter* hvert kommunestyrevalg og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år.

(Det er det nye kommunestyret etter valget som velger nytt forliksråd. Fristen for gjennomføringen ble ved lovendring flyttet fra 15. januar til 15. oktober i året etter kommunevalget, mens valgperiodens start er flyttet fra 1. mai året etter kommunevalget til 1. januar påfølgende år. Fristen og valgperiodens start er nå sammenfallende med det som gjelder for valg til utvalgene av lagrettemedlemmer og meddommere, jf. § 66 første ledd.)

For valget gjelder bestemmelsene i kommuneloven kapittel 6 med de avvik som følger av paragrafen her og av § 27.

Ved flertallsvalg skal rekkefølgen både for medlemmene og for varamedlemmene bestemmes etter deres stemmetall, eller ved loddtrekning når stemmetallet står likt, med mindre kommunestyret enstemmig fastsetter rekkefølgen.

(Bestemmelsen har bakgrunn i at forliksrådet til tider gjenvelges uten at en ønsker å endre rekkefølgen. Rekkefølgen har betydning ved forfall til forliksrådets møter, jf. § 27 tredje ledd.)

Dersom det ved forholdsvalg er nødvendig for å oppfylle kravet i § 27 om at det blant medlemmene skal være både kvinner og menn, og opprykk etter kommuneloven § 37 nr. 3 innen den enkelte liste er utelukket, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått færrest stemmer.

(I § 57 fjerde ledd er det på grunn av kommunelovens bestemmelser om forholdstallsvalg (forholdsvalg) gitt særregler for å sikre kravet i § 27 om at begge kjønn skal være representert både blant medlemmene og varamedlemmene.)

Det samme gjelder dersom det er nødvendig for å oppfylle kravet om at det også blant varamedlemmene skal være både kvinner og menn. Dersom det har vært opprykk etter første punktum på den listen som har fått færrest stemmer, skjer opprykket for varamedlemmene på den listen som har fått nest færrest stemmer. Ved stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekning på hvilken liste opprykk skal skje.

Valget innberettes til Fylkesmannen i tråd med domstolsloven § 58.

Dersom Fylkesmannen finner valget lovlig, utferdiges oppnevning for de valgte etter den rekkefølge som er fastsatt ved valget. I motsatt fall kan det påbys at det avholdes nytt valg. Fylkesmannen fører tilsyn med forliksrådets virksomhet.

I forbindelse med kommunens innberetning av valget til Fylkesmannens er det, ber vi kommunen om å påse **at følgende opplysninger og dokumenter medfølger:**

- **medlemmenes fødselsdato**
- **medlemmenes stilling**
- **bekreftelse på at kommunen har kontrollert at ingen av medlemmene er valgt i strid med §§ 53,56,71-74.**
- **kommunestyrets vedtak om oppnevning/møteprotokoll, (det er også ønskelig å få oversendt saksfremstillingen).**

Med hilsen

Lone Merethe Solheim
avdelingsdirektør

Yngvild Berge Sangolt
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift

Saksbehandler: Yngvild Berge Sangolt
Saksbehandler telefon: 51 56 88 14
E-post: fmroybs@fylkesmannen.no